

DOI 10.32782/2786-9156.109.1.124-134

УДК 35:338.2:614.2

Савченко Р. А., аспірант, відділ проблем модернізації господарського права та законодавства Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В. К. Мамутова Національної академії наук України» (м. Київ, Україна)

e-mail: massrabota@gmail.com**ORCID iD:** <https://orcid.org/0009-0006-1476-0993>

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДОБРОВІЛЬНОГО МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Наукова стаття присвячена встановленню особливостей правового регулювання добровільного медичного страхування. Вивчено законодавчі акти, які встановлюють правові засади надання фінансових послуг, комерційного й соціального страхування. Проаналізовано підзаконні акти, що закріплюють правовий статус страхових компаній і вимоги до ліцензування страховиків. З'ясовано думки науковців у галузях права, економіки й медицини, які досліджували особливості медичного страхування.

Запропоновано визначення медичного страхування як різновиду цивільних договорів особистого комерційного страхування, які укладаються між громадянином і страховою компанією для оплати додаткових медичних послуг, що не фінансуються за рахунок державної програми фінансових гарантій медичного обслуговування населення. Визначено особливості правового регулювання медичного страхування. Указано, що законодавчі акти закріплюють загальні вимоги до укладення договорів страхування, але не передбачають спеціальних умов договорів добровільного медичного страхування. Зауважено, що страхова компанія, яка збирається надавати послуги з медичного страхування, має отримати ліцензію на здійснення господарської діяльності зі страхування за такими класами страхування, як страхування на випадок хвороби і страхування від нещасного випадку. Зроблено висновок, що для здійснення медичного страхування страховій компанії варто розробити низку внутрішніх нормативно-правових актів: загальні умови такого страхового продукту, як добровільне медичне страхування, правила надання фінансових послуг із медичного страхування, правила розгляду звернень споживачів фінансових послуг, методика розрахунку страхових тарифів за медичним страхуванням тощо.

Стверджено, що для вдосконалення правового регулювання добровільного медичного страхування необхідно розробити й затвердити окремі ліцензійні умови медичного страхування.

Ключові слова: медичне страхування, правове регулювання, добровільне страхування, обов'язкове страхування, страхова компанія, ліцензійні умови, фінансові послуги.

Постановка проблеми. Надання фінансових послуг у формі добровільного медичного страхування має потенціал для збільшення фінансування системи охорони здоров'я й покращення доступу застрахованих громадян до високоякісних і високоспеціалізованих медичних послуг. Однак господарська діяльність страхових компаній у цій сфері вимагає належного правового регулювання, що забезпечить прозорість процесів і захист прав усіх учасників страхових правовідносин.

Крім того, під час прийняття рішень про здійснення страхової виплати або визначення її розміру можуть виникати судові спори між клієнтами і страховими компаніями. Указані чинники демонструють складність і багатогранність правового регулювання добровільного медичного страхування, що зумовило вибір теми дослідження.

Ситуацію ускладнює безсистемність державної політики у сфері охорони здоров'я, яка поки що унеможливорює впровадження жодної з чинних моделей страхування [1, с. 198]. Це підтверджується тривалими численними дискусіями щодо доцільності запровадження системи медичного страхування, зокрема обов'язкового медичного страхування, на законодавчому рівні [2, с. 488]. Таким чином, дослідження питань правового регулювання медичного страхування є не

лише актуальним, а й необхідним для вдосконалення механізмів захисту прав усіх учасників страхових відносин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми правового регулювання медичного страхування певною мірою висвітлено в працях науковців у галузях права, економіки й медицини. Під час підготовки статті враховано результати досліджень таких авторів, як В. О. Заросило [3], А. В. Крижевський [4], Д. В. Крилов [5], Н. Я. Климух [6], О. І. Миколенко, М. І. Лазарева [7], Я. С. Новосад [8], М. І. Піп'як [9], Н. М. Петечеп [10], В. Ю. Стеценко [11], А. П. Святошнюк [12], В. І. Теремецький [13], І. М. Федорович [14]. У наукових роботах зазначених учених проаналізовано окремі аспекти добровільного медичного страхування як виду фінансових послуг і проблеми правового регулювання цієї сфери.

Водночас варто зазначити, що спеціальних комплексних наукових досліджень, повністю присвячених питанням правового регулювання добровільного медичного страхування, поки що не проведено. Це зумовлює актуальність подальшого дослідження цієї проблематики.

Формулювання цілей. Мета статті – визначити особливості правового регулювання добровільного медичного страхування в Україні, зокрема, шляхом аналізу чинних законодавчих і підзаконних актів, які встановлюють засади надання фінансових послуг у сфері медичного страхування, ліцензійні вимоги до страховиків і їхньої господарської діяльності, а також запропонувати шляхи вдосконалення нормативно-правового регулювання задля створення ефективної системи добровільного медичного страхування.

Виклад основного матеріалу. Правові засади страхування в Україні встановлені низкою законодавчих актів. Так, цьому виду господарської діяльності законодавець приділив увагу в п. 69 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про страхування», де визначив страхування як правовідносини щодо захисту страхових інтересів фізичних і юридичних осіб під час страхування ризиків, пов'язаних із життям, здоров'ям, працездатністю й пенсійним забезпеченням, з володінням, користуванням і розпорядженням майном, з відшкодуванням страхувальником заподіяної ним шкоди особі або її майну, у разі настання страхових випадків, визначених договором страхування, за рахунок коштів фондів, що формуються шляхом сплати страхувальниками страхових платежів [15].

Особливу увагу варто звернути на те, що серед перелічених страхових ризиків прямо зазначено ризики, пов'язані із завданням шкоди здоров'ю. Це положення підкреслює важливість страхування як механізму соціального захисту й регулювання ризиків, пов'язаних із охороною здоров'я, що є актуальним для розвитку добровільного медичного страхування в Україні.

Відповідно до ст. 980 Цивільного кодексу (далі – ЦК) України предметом договору страхування є передача громадянином страховій компанії за плату ризику, пов'язаного з об'єктом страхування, на умовах, визначених договором страхування або законодавством України. Серед об'єктів страхування перелічені життя, здоров'я, працездатність, майно та відповідальність [16]. Отже, здоров'я людини може бути об'єктом страхування.

Зауважимо, що в ст. 4 Закону України «Про страхування» серед класів страхування передбачено страхування від нещасного випадку і страхування на випадок хвороби, зокрема медичне страхування. При цьому страхування від нещасного випадку включає страхування на випадок виробничої травми й професійного захворювання [15]. Тож законодавство про страхування передбачає можливість укладення договорів медичного страхування.

У частині 2 ст. 979 ЦК України передбачено, що закон може встановлювати обов'язок фізичних і юридичних осіб укласти договір страхування [16]. Це положення є правовою підставою для обов'язкового страхування.

Згідно зі ст. 4 Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування (далі – Основи законодавства про державне страхування), медичне страхування визнано одним із різновидів державного соціального страхування. У пункті 2 ч. 1 ст. 25 цього нормативного акта визначено, що медичне страхування охоплює діагностику, амбулаторне і стаціонарне лікування, надання медичних виробів і лікарських засобів, забезпечення медичної реабілітації, а також проведення профілактичних та освітніх заходів [17].

Крім того, відповідно до ч. 4 ст. 5 Закону України «Про охорону праці», усі працівники підлягають загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню від нещасного випадку на виробництві й професійного захворювання [18]. Тому варто погодитися з думкою О. І. Миколенка та М. І. Лазарева, що «загальнообов'язкове соціальне медичне страхування є різновидом державного соціального страхування, яке суттєво відрізняється від медичного страхування, що надається відповідно до вимог Закону України «Про страхування»» [7, с. 673].

Проблемам медичного страхування присвячені наукові праці багатьох дослідників у сфері права, економіки й медицини. Так, В. Ю. Стеценко зазначає, що медичне страхування є системою правових норм, які регулюють відносини щодо захисту майнових інтересів фізичних осіб під час отримання медичної допомоги в разі настання страхових випадків, визначених страховим договором або законодавством за рахунок страхових грошових фондів, які формуються за рахунок страхових внесків [11, с. 123]. А. П. Святошнюк визначає медичне страхування як вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів фізичних осіб у разі настання подій, які обумовлюють необхідність надання медичної допомоги [12, с. 235]. Отже, основною метою медичного страхування є захист майнових інтересів громадян у разі несподіваних медичних витрат, що зумовлені травмою або захворюванням.

Я. С. Новосад наголошує на існуванні обов'язкового й добровільного медичного страхування. Якщо обов'язкове медичне страхування є засобом державного соціального захисту, то добровільне страхування має комерційний характер [8, с. 62]. І. М. Федорович визначає обов'язкове медичне страхування як механізм соціального захисту, який забезпечує зменшення несподіваних витрат на медичну допомогу в разі настання страхових випадків [14, с. 73]. В. О. Заросило стверджує, що державне медичне страхування обов'язково має бути примусовим. На думку вченого, необхідно розробити медичний кодекс, який би регулював як вимоги до якості медичних послуг, так і розпорядження коштами фонду медичного страхування [3, с. 32]. Таким чином, держава запроваджує обов'язкове медичне страхування саме для фінансування галузі охорони здоров'я за рахунок внесків працівників і надання громадянам певних медичних послуг за рахунок коштів державних страхових фондів.

В. І. Теремецький зауважує, що чинне законодавство лише декларує обов'язковість медичного страхування, однак механізму фінансування закладів охорони здоров'я за рахунок коштів єдиного соціального внеску, сплачуваного працівниками та роботодавцями, досі не впроваджено [1, с. 35].

Цікаво, що п. 8 Прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» уряду України доручено протягом трьох місяців опрацювати питання запровадження державного обов'язкового соціального медичного страхування [19]. Проте цей обов'язок залишився нереалізованим.

А. В. Крижевський у дослідженнях аналізує три законопроекти про обов'язкове соціальне медичне страхування, які протягом 2016–2018 років надходили на розгляд до Верховної Ради України [4, с. 55]. Утім жоден із цих законопроектів не ухвалений, що свідчить про відсутність конкретних кроків для запровадження цієї форми соціального страхування.

Водночас у ст. 4 Закону України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» передбачено можливість добровільного медичного страхування. Зокрема, за рахунок коштів добровільного медичного страхування може бути сплачено витрати на медичну допомогу іноземцям та особам без громадянства, які тимчасово перебувають в Україні. Також за рахунок коштів саме добровільного медичного страхування громадяни України можуть оплатити медичні послуги, лікарські засоби й медичні вироби, які не включені до програми медичних гарантій [19].

Виходячи з принципу свободи договору, визначеного в ст. 6 ЦК України, і вимоги про вільне волевиявлення учасника правочину, закріпленої в ст. 206 ЦК України, договори страхування повинні укладатися добровільно, окрім випадків, установлених законом [16]. Отже, законодавчі акти передбачають можливість укладення договорів добровільного медичного страхування. Однак законодавство України не містить спеціальних норм, які б визначали зміст і сутність добровільного медичного страхування. Крім цього, законодавчі акти не встановлюють спеціальні вимоги до такого різновиду господарської діяльності, як медичне страхування.

Характеризуючи добровільне медичне страхування, Я. С. Новосад наголошує, що добровільні страхові медичні послуги доповнюють обов'язкове державне медичне страхування. Застрахована особа отримує саме ті види медичних послуг, яких вона потребує за призначенням лікаря та які були оплачені страховою компанією [8, с. 63]. Д. В. Крилов звертає увагу на те, що послуги з медичного страхування надаються окремими приватними страховими компаніями. Застрахована особа не отримує особисто страхову виплату, оскільки кошти перераховуються безпосередньо на рахунок лікувально-профілактичного закладу, який надає медичну допомогу [5, с. 57]. Н. Я. Климух зауважує, що добровільне медичне страхування – це вид особистого комерційного страхування, що характеризується принципом страхової еквівалентності та спрямованості страхового внеску саме на використання лише в медичних цілях. Дослідниця зазначає, що добровільне медичне страхування несуттєво координується державою, страхові платежі сплачуються застрахованою особою добровільно, обсяг медичних послуг, які можуть бути надані за програмою медичного страхування, обмежений нормами відповідного договору [6, с. 59]. М. І. Пипяк указує на відмінність добровільного медичного страхування від інших видів страхування. Якщо в багатьох видах страхування здійснення страхової виплати є кінцевим етапом виконання договору, то під час добровільного медичного страхування саме надання оплаченої медичної послуги свідчить про виконання договору [9, с. 111]. Н. М. Петечеп стверджує, що договір добровільного медичного страхування є окремим різновидом договорів страхування як цивільно-правових договорів. При цьому законодавство не визначає особливих вимог до цього виду договорів страхування [10, с. 219]. Отже, можна визначити добровільне медичне страхування як різновид цивільних договорів особистого комерційного страхування, які укладаються між громадянином і страховою компанією, для оплати додаткових медичних послуг, які не фінансуються за рахунок державної програми фінансових гарантій медичного обслуговування населення.

Національне законодавство, яке регулює укладення цивільних договорів і правовий статус страхових компаній, передбачає такі вимоги до здійснення господарської діяльності з добровільного медичного страхування:

- страхова компанія має бути створена в організаційно-правовій формі акціонерного товариства або товариства з додатковою відповідальністю (ч. 1 ст. 8 Закону України «Про страхування») [15];
- страхова компанія має отримати ліцензію на здійснення господарської діяльності зі страхування за такими класами, як страхування на випадок хвороби, у тому числі медичне страхування, і страхування від нещасного випадку, яке охоплює випадки виробничої травми та професійного захворювання (ст. ст. 4 і 11 Закону України «Про страхування») [15];
- статутний капітал страхової компанії повинен дорівнювати певному розміру, який установлений у ст. 40 Закону України «Про страхування» [15];
- договір добровільного медичного страхування має відповідати загальним вимогам, установленим до цивільно-правових договорів страхування, які закріплені в ст. ст. 979–999 ЦК України [16], спеціальним вимогам до договорів про надання фінансових послуг, які закріплені в ст. 9 Закону України «Про фінансові послуги і фінансові компанії» [20], а також особливим вимогам до договорів страхування, які передбачені в ст. 89 Закону України «Про страхування» [15];
- під час укладення й виконання договору добровільного медичного страхування працівники страхової компанії мають дотримуватися прав клієнта, закріплених у ст. ст. 6 і 7 Закону України «Про фінансові послуги і фінансові компанії» [20];
- необхідно розробити такий документ, як політика про врегулювання подій, що мають ознаки страхових випадків за класом медичного страхування, що передбачено в п. п. 18, 19, 23 Положення про вимоги до системи управління страховика [21];
- варто затвердити такий локальний нормативний акт, як порядок розгляду звернень споживачів фінансових послуг, що передбачено в п. 75 Положення про авторизацію надавачів фінансових послуг [22]. Відповідний документ повинен регулювати розгляд заяв клієнтів про здійснення страхових виплат за договорами добровільного медичного страхування;
- варто запровадити внутрішні правила надання фінансових послуг, окремий розділ яких може регулювати умови укладення договорів медичного страхування й порядок здійснення страхових виплат у разі завдання шкоди здоров'ю згідно з п. 74 Положення про авторизацію надавачів фінансових послуг [22];
- на офіційному веб-сайті страхової компанії необхідно оприлюднити інформацію про істотні умови договору медичного страхування, порядок унесення змін до договору, наявність у споживача права достроково розірвати договір, механізм захисту прав споживачів і позасудового врегулювання спорів, що передбачено ст. 50 Закону України «Про страхування» [15] і ст. 7 Закону України «Про фінансові послуги і фінансові компанії» [20];
- страховій компанії варто розробити загальні умови такого страхового продукту, як добровільне медичне страхування, і політику надання індивідуальних консультацій у разі укладення договорів медичного страхування відповідно до п. 90 Положення про авторизацію надавачів фінансових послуг [22];
- необхідно запровадити інформаційний документ про стандартний страховий продукт – медичне страхування, який би включав відомості про строк укладення договору, перелік страхових випадків, розмір страхових платежів та умови здійснення страхової виплати відповідно до ч. 6 ст. 86 Закону України «Про страхування» [15];
- варто затвердити методику розрахунку страхових тарифів за кожним класом страхування, у тому числі за класом медичного страхування, що передбачено в п. п. 19 і 21 Положення про вимоги до системи управління страховика [21];

– варто розробити стратегію та політику управління ризиками, яка може включати перелік видів ризиків за кожним класом страхування, у тому числі за класом медичного страхування, що встановлено в п. 202 Положення про вимоги до системи управління страховика [21];

– необхідно розробити й затвердити політику інформаційної безпеки й інші документи, які передбачають забезпечення захисту інформації клієнтів, котра становить медичну таємницю, що закріплено в пп. 3 п. 76 Положення про авторизацію надавачів фінансових послуг [22];

– варто виконувати вимоги до працівників страховика, які здійснюють реалізацію страхових продуктів відповідно до ст. 76 Закону України «Про страхування» [15];

– страхова компанія повинна дотримуватися вимог ст. ст. 102, 104 Закону України «Про страхування», які встановлюють порядок та умови здійснення страхових виплат [15].

Кожна страхова компанія має самостійно визначати, чи пропонувати громадянам послуги з добровільного медичного страхування. У межах господарської діяльності страхові компанії встановлюють власні правила надання фінансових послуг, що включають умови договорів медичного страхування, методики розрахунку страхових тарифів за відповідними договорами, а також процедури розгляду повідомлень про страхові випадки.

Важливо, що здійснення страхових виплат має відбуватися в порядку, установленому договором страхування та правилами надання фінансових послуг, розробленими конкретною страховою компанією. Усі зазначені локальні нормативно-правові акти мають бути офіційно затверджені в кожній страховій компанії.

Перед укладенням договору страхування клієнту має бути надана вся передбачена законодавством інформація, що забезпечує реалізацію його прав як споживача фінансових послуг. До такої інформації належать умови страхування, порядок здійснення страхових виплат, методика розрахунку страхових тарифів, а також права й обов'язки сторін за договором. Ця інформація має бути доступною для ознайомлення споживачів як на офіційному веб-сайті страхової компанії, так і в друкованих матеріалах, що надаються клієнтам.

Окрему увагу необхідно приділити дотриманню конфіденційності, зокрема збереженню медичної таємниці, яка може стати відомою працівникам страхової компанії у зв'язку з укладенням договору страхування. Забезпечення конфіденційності включає як захист персональних даних клієнта, так і нерозголошення відомостей про його стан здоров'я. Також необхідно гарантувати збереження таємниці страхування, що стосується фінансових умов та інших аспектів страхових правовідносин.

Виконання зазначених вимог є обов'язковою умовою для будь-якого виду страхування, зокрема й медичного, оскільки саме вони забезпечують захист прав споживачів, підвищують їхню довіру до страхових компаній і сприяють прозорості страхових правовідносин.

Висновки. Добровільне медичне страхування – це різновид цивільних договорів особистого комерційного страхування, які укладаються між громадянином і страховою компанією, для оплати додаткових медичних послуг, які не фінансуються за рахунок державної програми фінансових гарантій медичного обслуговування населення.

Особливості правового регулювання добровільного медичного страхування полягають у такому:

– договори добровільного медичного страхування в Україні можуть укласти іноземці, які тимчасово перебувають в Україні та на яких не поширюється програма державних фінансових гарантій медичного обслуговування населення;

– громадяни України, які уклали договір добровільного медичного страхування, можуть отримати ті медичні послуги, які не входять до програми державних фінансових гарантій медичного обслуговування населення;

– ЦК України, Закон України «Про страхування», Закон України «Про фінансові послуги та фінансові компанії» встановлюють загальні вимоги до укладення договорів страхування, але не передбачають спеціальних умов договорів добровільного медичного страхування;

– страхова компанія повинна отримати ліцензію на здійснення господарської діяльності зі страхування за такими класами страхування, як страхування на випадок хвороби, у тому числі медичне страхування, і страхування від нещасного випадку;

– для здійснення медичного страхування страховій компанії варто розробити низку внутрішніх нормативно-правових актів: загальні умови такого страхового продукту, як добровільне медичне страхування, правила надання фінансових послуг із медичного страхування, правила розгляду звернень споживачів фінансових послуг, методику розрахунку страхових тарифів за медичним страхуванням тощо.

Удосконалення правового регулювання добровільного медичного страхування в Україні може полягати в розробленні й затвердженні ліцензійних умов для здійснення цього виду страхування. Такі умови мають передбачати чіткі вимоги до страхових компаній, які надають послуги у сфері медичного страхування, включаючи фінансову стабільність, компетентність персоналу й дотримання стандартів надання послуг.

Крім того, доцільним є доповнення Закону України «Про страхування» новими положеннями, які б установлювали особливості укладення, виконання та припинення договорів добровільного медичного страхування. Такі положення повинні регулювати основні аспекти страхових відносин, зокрема порядок розгляду страхових випадків, зобов'язання сторін щодо збереження конфіденційності медичної інформації, а також процедури вирішення спорів, що можуть виникати між страховими компаніями та клієнтами.

Ці заходи сприятимуть підвищенню прозорості правовідносин у сфері добровільного медичного страхування, посиленню захисту прав споживачів фінансових послуг і розвитку конкурентного страхового ринку.

Перспективи подальших наукових досліджень можуть бути спрямовані на розроблення пропозицій щодо вдосконалення порядку й умов укладення договорів добровільного медичного страхування, що сприятиме підвищенню ефективності правового регулювання цієї сфери й забезпеченню більш якісного захисту прав споживачів.

Використані джерела:

1. Правові засади обов'язкового медичного страхування в Україні / В. І. Теремецький, Д. С. Астаф'єв, Р. А. Савченко, О. І. Сеньків. *Приватне право і підприємництво*. 2024. Вип. 24. Ч. 1. С. 29–36. DOI: <https://doi.org/10.32849/2409-9201.2024.24.4>.

2. Теремецький В. І., Чеховська І. В. Система гарантій захисту прав людини у приватних відносинах, що виникають у зв'язку із наданням медичних послуг (підр. 3.7). *Приватноправові засади захисту прав людини у соціальній державі* : монографія / за заг. ред. І. В. Чеховської. Ірпінь : Державний податковий університет, 2023. С. 459–504. URL: <https://repository.ndippp.gov.ua/handle/765432198/625> (дата звернення: 10.01.2025).

3. Заросило В. О. Організаційно-правові засади впровадження системи медичного страхування в Україні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія «Юридичні науки». 2015. № 5 (813). С. 28–32.

4. Крижевський А. В. Організаційно-правовий механізм впровадження обов'язкового медичного страхування в Україні. *Юридичний бюлетень*. 2020. Вип. 17. С. 18–25. DOI: <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2020.17.02>.

5. Крилов Д. В. Медичне страхування в Україні: сучасний стан та основні проблеми. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія «Економіка та управління»*. 2023. № 10. С. 53–61. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-10-03-01>.
6. Климук Н. Я. Особливості медичного страхування в Україні у сучасних умовах. *Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я*. 2021. № 1 (87). С. 55–60. DOI: <https://doi.org/10.11603/1681-2786.2021.1.12147>.
7. Миколенко О. І., Лазарева М. І. Загальнообов'язкове соціальне медичне страхування як об'єкт адміністративно-правового і цивільно-правового регулювання (порівняльний аналіз). *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 2. С. 672–674.
8. Новосад Я. С. Сутність, принципи та правові основи медичного страхування в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2014. Вип. 7. Ч. 5. С. 60–63.
9. Пипяк М. І. Оцінка необхідності правового закріплення загальнообов'язкового медичного страхування в Україні. *Право і суспільство*. 2017. № 5. Ч. 2. С. 109–113.
10. Петечеп Н. М. Місце договору в системі медичного страхування в системі цивільно-правових договорів України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2023. Вип. 80. Ч. 1. С. 215–220. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.80.1.32>.
11. Стеценко В. Ю. Медичне страхування у загальній системі страхування: правовий вимір. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 18 «Право»*. 2017. Вип. 32. С. 119–125.
12. Святошніук А. П. Щодо особливостей визначення «медичне страхування» та «страхова медицина» в правовому полі. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2023. Вип. 79. Ч. 1. С. 232–236. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.79.1.40>.
13. Теремецький В. І. Медичне страхування як складова соціального захисту населення (правовий аспект). *Соціальне спрямування економічної діяльності в умовах викликів воєнного стану та повоєнного відновлення в Україні: правові та організаційні проблеми* : матеріали наук.-практ. круглого столу (м. Київ, 30 листопада 2023 р.). Київ : Електрон. текст. дані. НДІ приватного права ім. Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2023. С. 197–202.
14. Федорович І. М. Медичне страхування: досвід іноземних держав та можливості для України. *Інвестиції : практика та досвід*. 2023. № 6. С. 72–76. DOI: [10.32702/2306-6814.2023.6.72](https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.6.72).
15. Про страхування : Закон України від 18.11.2021 № 1909-IX. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20/find?text> (дата звернення: 10.01.2025).
16. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 10.01.2025).
17. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 14.01.1998 № 16/98-ВР. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/16/98-вр> (дата звернення: 10.01.2025).
18. Про охорону праці: Закон України від 14.10.1992 № 2694-XII. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12/find?text> (дата звернення: 10.01.2025).
19. Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення : Закон України від 19.10.2017 № 2168-VIII. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2168-19#Text> (дата звернення: 10.01.2025).
20. Про фінансові послуги та фінансові компанії : Закон України від 14.12.2021 № 1953-IX. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text> (дата звернення: 10.01.2025).
21. Про затвердження Положення про вимоги до системи управління страховика : Постанова правління Національного банку України від 27.12.2023 № 194. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0194500-23#Text> (дата звернення: 10.01.2025).
22. Про затвердження Положення про авторизацію надавачів фінансових послуг та умови здійснення ними діяльності з надання фінансових послуг : Постанова правління Національного банку України від 29.12.2023 № 199. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0199500-23?find> (дата звернення: 10.01.2025).

References:

1. Teremetskyi, V. I., Astafiev, D. S., Savchenko, R. A., & Senkiv, O. I. (2024). Pravovi zasady oboviazkovoho medychnoho strakhuvannia v Ukraini [Legal principles of compulsory health insurance in Ukraine]. *Pryvatne pravo i pidpriemnytstvo – Private Law and Entrepreneurship*, (24, Part 1), 29–36. <https://doi.org/10.32849/2409-9201.2024.24.4>.

2. Teremetskyi, V. I., & Chekhovska, I. V. (2023). Systema harantii zakhystu prav liudyny u pryvatnykh vidnosynakh, shcho vynykaiut u zv'yazku iz nadanniam medychnykh posluh [System of guarantees for the protection of human rights in private relations arising in connection with the provision of medical services]. In I. V. Chekhovska (Ed.), *Pryvatno-pravovi zasady zakhystu prav liudyny u sotsialnii derzhavi: monohrafiia—Private-law principles of human rights protection in a social state: Monograph* (pp. 459–504). Irpin: Derzhavnyi podatkovyi universytet. Retrieved from <https://repository.ndippp.gov.ua/handle/765432198/625>.
3. Zarosylo, V. O. (2015). Orhanizatsiino-pravovi zasady vprovadzhennia systemy medychnoho strakhuvannia v Ukraini [Organizational and legal principles of implementing the health insurance system in Ukraine]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnika". Seriya "Yurydychni nauky" – Bulletin of the National University "Lviv Polytechnic". Series "Legal Sciences"*, (5(813)), 28–32.
4. Kryzhevskiy, A. V. (2020). Orhanizatsiino-pravovi mekhanizm vprovadzhennia oboviazkovoho medychnoho strakhuvannia v Ukraini [Organizational and legal mechanism for the implementation of compulsory health insurance in Ukraine]. *Yurydychnyi biuleten – Legal Bulletin*, (17), 18–25. <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2020.17.02>.
5. Krylov, D. V. (2023). Medychne strakhuvannia v Ukraini: suchasnyi stan ta osnovni problemy [Medical insurance in Ukraine: Current state and main problems]. *Problemy suchasnykh transformatsii. Seriya "Ekonomika ta upravlinnia" – Problems of Modern Transformations. Series "Economics and Management"*, (10), 53–61. <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-10-03-01>.
6. Klymuk, N. Ya. (2021). Osoblyvosti medychnoho strakhuvannia v Ukraini u suchasnykh umovakh [Peculiarities of health insurance in Ukraine in modern conditions]. *Visnyk sotsialnoi hihieny ta orhanizatsii okhorony zdorovia – Bulletin of Social Hygiene and Organization of Health Care*, (1(87)), 55–60. <https://doi.org/10.11603/1681-2786.2021.1.12147>.
7. Mykolenko, O. I., & Lazareva, M. I. (2023). Zahalnooboviazkove sotsialne medychne strakhuvannia yak ob'ekt administratyvno-pravovoho i tsyvilno-pravovoho rehuliuвання (porivnialnyi analiz) [Compulsory social health insurance as an object of administrative and civil legal regulation (comparative analysis)]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal – Legal Scientific Electronic Journal*, (2), 672–674.
8. Novosad, Ya. S. (2014). Sutnist, pryntsypy ta pravovi osnovy medychnoho strakhuvannia v Ukraini [Essence, principles, and legal foundations of health insurance in Ukraine]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu. Seriya "Ekonomichni nauky" – Scientific Bulletin of Kherson State University. Series "Economic Sciences"*, (7, Part 5), 60–63.
9. Pypiak, M. I. (2017). Otsinka neobkhidnosti pravovoho zakriplennia zahalnooboviazkovoho medychnoho strakhuvannia v Ukraini [Assessment of the necessity of legal consolidation of compulsory health insurance in Ukraine]. *Pravo i suspilstvo – Law and Society*, (5, Part 2), 109–113.
10. Petechev, N. M. (2023). Mistse dohovoru v systemi medychnoho strakhuvannia v systemi tsyvilno-pravovykh dohovoriv Ukrainy [The place of the contract in the health insurance system in the system of civil law contracts of Ukraine]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya "Pravo" – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series "Law"*, (80, Part 1), 215–220. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.80.1.32>.
11. Stetsenko, V. Yu. (2017). Medychne strakhuvannia u zahalnoi systemi strakhuvannia: pravovyi vymir [Health insurance in the general insurance system: A legal dimension]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Seriya 18 "Pravo" – Scientific Journal of the National Pedagogical University named after M. P. Dragomanov. Series 18 "Law"*, (32), 119–125.
12. Svatoshniuk, A. P. (2023). Shchodo osoblyvosti vyznachennia "medychne strakhuvannia" ta "strakhova medytsyna" v pravovomu poli [On the peculiarities of defining "health insurance" and "insurance medicine" in the legal field]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya "Pravo" – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series "Law"*, (79, Part 1), 232–236. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.79.1.40>.
13. Teremetskyi, V. I. (2023). Medychne strakhuvannia yak skladova sotsialnoho zakhystu naselennia (pravovyi aspekt). [Medical insurance as a component of social protection of the population (legal aspect)]. *Sotsialne spriamuvannia ekonomichnoi diialnosti v umovakh vyklykiv voiennoho stanu ta povojennoho vidnovlennia v Ukraini: pravovi ta orhanizatsiini problemy: materialy nauk.-prakt. krugloho stolu (m. Kyiv, 30 lystopada 2023 r.) – Social orientation of economic activity in the conditions of martial law challenges and post-war recovery in Ukraine: Legal and organizational problems: Proceedings of the Scientific and Practical Round Table (Kyiv, November 30, 2023)* (pp. 197–202). Kyiv: NDI pryvatnoho prava im. F. H. Burchaka NAPrN Ukrainy.
14. Fedorovych, I. M. (2023). Medychne strakhuvannia: dosvid inozemnykh derzhav ta mozhlyvosti dlia Ukrainy [Medical insurance: Experience of foreign states and opportunities for Ukraine]. *Investytsii: praktyka ta dosvid – Investments: Practice and Experience*, (6), 72–76. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.6.72>.

15. Verkhovna Rada Ukrainy. (2021). *Pro strakhuvannia: Zakon Ukrainy vid 18.11.2021 No. 1909-IX* [On Insurance: Law of Ukraine No. 1909-IX dated November 18, 2021]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20/find?text>.
16. Verkhovna Rada Ukrainy. (2003). *Tsyvilnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 16.01.2003 No. 435-IV* [Civil Code of Ukraine: Law of Ukraine No. 435-IV dated January 16, 2003]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
17. Verkhovna Rada Ukrainy. (1998). *Osnovy zakonodavstva Ukrainy pro zahalnooboviazkove derzhavne sotsialne strakhuvannia: Zakon Ukrainy vid 14.01.1998 No. 16/98-VR* [Fundamentals of Ukrainian Legislation on Compulsory State Social Insurance: Law of Ukraine No. 16/98-VR dated January 14, 1998]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/16/98-вр>.
18. Verkhovna Rada Ukrainy. (1992). *Pro okhoronu pratsi: Zakon Ukrainy vid 14.10.1992 No. 2694-XII* [On Occupational Safety: Law of Ukraine No. 2694-XII dated October 14, 1992]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12/find?text>.
19. Verkhovna Rada Ukrainy. (2017). *Pro derzhavni finansovi harantii medychnoho obsluhovuvannia naselennia: Zakon Ukrainy vid 19.10.2017 No. 2168-VIII* [On State Financial Guarantees for Medical Services: Law of Ukraine No. 2168-VIII dated October 19, 2017]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2168-19#Text>.
20. Verkhovna Rada Ukrainy. (2021). *Pro finansovi posluhy ta finansovi kompanii: Zakon Ukrainy vid 14.12.2021 No. 1953-IX* [On Financial Services and Financial Companies: Law of Ukraine No. 1953-IX dated December 14, 2021]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text>.
21. Natsionalnyi bank Ukrainy. (2023). *Pro zatverdzhennia Polozhennia pro vymohy do systemy upravlinnia strakhovyka: Postanova Pravlinnia NBU vid 27.12.2023 No. 194* [On Approval of the Regulation on Requirements for the Insurer's Management System: Resolution of the Board of the National Bank of Ukraine No. 194 dated December 27, 2023]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0194500-23#Text>.
22. Natsionalnyi bank Ukrainy. (2023). *Pro zatverdzhennia Polozhennia pro avtoryzatsiiu nadavachiv finansovykh posluh ta umovy zdiisnennia nymy diialnosti z nadannia finansovykh posluh: Postanova Pravlinnia NBU vid 29.12.2023 No. 199* [On Approval of the Regulation on the Authorization of Financial Service Providers and Conditions for Their Activities: Resolution of the Board of the National Bank of Ukraine No. 199 dated December 29, 2023]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0199500-23?find>.

Стаття надійшла до редколегії 12.01.2025

Savchenko R., Postgraduate Student, Department of Modernizing Commercial Law and Law, State Organization "V. Mamutov Institute of Economic and Legal Research of the National Academy of Sciences of Ukraine" (Kyiv, Ukraine)

LEGAL PRINCIPLES OF VOLUNTARY HEALTH INSURANCE IN UKRAINE

The scientific article is devoted to establishing the features of the legal regulation of voluntary health insurance. It examines the legislative acts that establish the legal principles for providing financial services, as well as commercial and social insurance. The paper analyzes the subordinate legislation that establishes the legal status of insurance companies and the requirements for licensing insurers. It clarifies the opinions of scientists in the fields of law, economics, and medicine who studied the features of health insurance.

The definition of health insurance is proposed as a type of civil contract of personal commercial insurance, which is concluded between a citizen and an insurance company to pay for additional medical services not funded by the state program of financial guarantees of medical care for the population. The features of the legal regulation of health insurance are determined. It is argued that the legislative acts establish general requirements for the conclusion of insurance contracts but do not provide special conditions for voluntary health insurance contracts. Attention is drawn to the fact that an insurance company that intends to provide health insurance services must obtain a license to carry out insurance business activities in such classes of insurance as health insurance and accident insurance. It is concluded that to provide health insurance an insurance company should develop several internal regulatory legal acts: general conditions of such an insurance product as voluntary health insurance, rules for providing financial services for health insurance, rules for considering applications from consumers of financial services, a methodology for calculating insurance tariffs for health insurance, and others.

Separate licensing conditions for health insurance must be developed and approved to improve the legal regulation of voluntary health insurance.

Key words: health insurance, legal regulation, voluntary insurance, mandatory insurance, insurance company, licensing conditions, financial services.